

Становище

от проф. д-р Кристиан Стоянов Хаджиев, НБУ, Департамент „Администрация и управление“, професионално направление 3.7 „Администрация и управление“, научна специалност „Социално управление“

Относно: Представен дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Администрация и управление (Бизнес администрация)“, професионално направление 3.7 Администрация и управление

Автор на дисертационния труд: Милица Небойша Миленкович - докторант на самостоятелна подготовка в докторска програма „Бизнес администрация“ - МВБУ

Тема на дисертационния труд: „Ролята на интеркултурната комуникация в управлението и развитието на съвременните бизнес организации“

Научен ръководител: проф. д-р Ванче Бойков

Основание за представяне на становището: член на Научното жури, съгласно Заповед №240/03.11.2023 г. на Ректора на МВБУ проф. д-р Георги Апостолов

Становището е изготвено съобразно Закона за развитие на академичния състав на Република България, Правилника за прилагането на този закон и Наредбата за развитието на академичния състав на МВБУ.

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Рецензията на дисертационен труд се състои от 245 страници и включва увод, три глави, заключение, библиографска справка, 3 приложения и терминологичен речник. Основният текст съдържа 42 таблици и 18 фигури. В подкрепа на изложението са включени 217 литературни източника, от които 14 на кирилица и 203 на латиница.

Представеният дисертационен труд е посветен на изключително **актуална** тема, свързана с интеркултурната комуникация в управлението и развитието на съвременните бизнес организации. Изследвани и анализирани са системните връзки между компонентите на интеркултурната комуникационна компетентност и интеркултурната чувствителност, чрез използването на адекватни емпирични методи, техники и инструменти. В този контекст съдържащите се в дисертационния труд постановки, идеи и предложения имат и практико-приложен характер.

Дисертационният труд е **балансиран**, разглежданите въпроси са изложени в тяхната логическа последователност и обвързаност, стилът на изложението е научен, техническото оформление е отлично.

Целта и задачите са обвързани и състоятелни и напълно съответстват на темата на дисертационния труд. Правилно е формулиран основния научен проблем, като са определени точно неговите граници. Ясно и конкретно са посочени изследователските задачи, обекта, предмета и основната теза на изследването. Разработена е методика,

която е напълно достатъчна за постигане на целите на изследването. Уточнени са понятията и термините, които са използвани в дисертационния труд.

Използваната литература е максимално близка до темата на дисертационния труд и дава достатъчно пълна картина за състоянието на изследвания проблем. Литературните източници са подредени и номерирани съгласно изискванията на възприетите стандарти.

Докторантът анализира и систематизира значителен обем литературни източници по темата, които са цитирани коректно в текста. Направена е собствена критична интерпретация на изложените в тях тези.

Текстът е сполучливо онагледен с таблици фигури и диаграми, които съществено допринасят за неговото разбиране. Резултатите от научното изследване са изложени ясно, логично и разбираемо.

От казаното дотук стигам до заключението, че пределната яснота на докторанта по посочените по-горе въпроси, е една от предпоставките за високото качество на целия дисертационен труд.

2. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В съответствие с формулираната цел и детайлно изведените задачи е изградена структурата на дисертационния труд.

Уводът на дисертационния труд съдържа всички необходими „реквизити“: убедителна обосновка на проблема и неговата значимост; ясни и точни формулировки на целта и изследователските задачи; на обекта и предмета на изследването; аргументация на избора на изследователски подходи и методи. Идентифицирани са условностите, при които е провеждано самото изследване.

В първа глава докторантът изяснява понятийния апарат, фундаменталните теоретични концепции и релации, свързани с интеркултурната комуникация, на базата на изследванията в научната литература по проблематиката. От **първа глава** става ясна степента на разработеност на изследователския проблем и се формира теоретичната основа, на базата на която докторантът извежда основната научно-изследователска теза. Изводите, до които достига докторантът са резонни, подкрепени със солидна аргументация. Изследването в първа глава е много задълбочено и представлява необходимата основа за разработване на методологията на емпиричното изследване.

Във втора глава докторантът разработва **методологическите основи на изследването**. Анализира се холистичната картина на **интеркултурната комуникационна компетентност** през призмата на т. нар. „триъгълен“ модел (Чен и Староста, 1996), като се изследва интеркултурната чувствителност, интеркултурното съзнание и интеркултурна ловкост/сръчност. Особен фокус се поставя върху афективния и поведенческият компонент, като това е аргументирано чрез интеркултурната чувствителност, която е следствие на интеркултурното глобализиране на обществото през последните десетилетия.

Докторантът идентифицира новите системни прави и обратни компенсаторни връзки между компонентите (и моделите) на интеркултурната комуникационна компетентност в контекста на управлението на организациите. Изводът, който се налага е, че този комплекс от социални способности и умения за общуване с културно различни индивиди, уменията за проява на културен релативизъм, емпатия, толерантност, пренос на ценности се придобива и развива чрез интеркултурно обучение.

В трета глава е представено проведеното емпиричното изследване и са анализирани непосредствените резултати. Аргументирана е методиката и инструментариума на проучването, като са формулирани работни хипотези и подхипотези. Ролята на интеркултурната комуникация в управлението на организациите и взаимовръзките между факторите на интеркултурната комуникационна компетентност

са измерени от докторанта по модела на Чен (1992), а компонентите на интеркултурната чувствителност по модела на Бхаук и Брислин (1992) - разбиране на културното поведение, непредубеденост към културни различия и културна гъвкавост при изследваните лица. На тази база е създаден инструментариума на изследването, който включва два въпросника: за измерване и анализ на интеркултурната комуникационна компетентност, чрез 5-степенна скала и фокус върху 5 фактора - ангажираност, уважение, доверие, удоволствие, внимание/участие и въпросник за измерване на интеркултурната чувствителност.

Резултатите от двата въпросника са обработени със статистически софтуер - **IBM SPSS Statistics**, като за целите на анализа докторанта използва: анализ на надеждност; факторен анализ; дисперсионен анализ – ANOVA, T-test; корелационен анализ; регресионен анализ. Формулирани са конкретни изводи и препоръки на база проведеното изследване с 129 респондента.

Изводът, който се налага е, че и в трите съдържателни глави, докторантът показва умения за ясно открояване и аргументирана научна защита на своите виждания по отношение ролята на интеркултурната комуникация и компетентност в управлението и развитието на съвременните бизнес организации в условия на глобализация.

В ***заклучението*** на дисертационния труд докторантът систематизира непосредствените ***резултати и изводи*** от направеното комплексно изследване на методологията и практиката при управлението на интеркултурната комуникация в организациите. ***Резултат на дисертационното изследване:*** потвърждаване на формулираната **основна** изследователска **теза**, а именно че интеркултурната комуникация играе ключова роля при управлението на организации, които функционират в интеркултурна среда и включват в състава си културно различни индивиди. Идентифицирани са инструменти, чрез които мениджмънта да развие адекватни нива ***на интеркултурна комуникационна компетентност***, с цел преодоляване на културните дистанции и бариери и успешното функциониране на организациите чрез интеркултурното взаимодействие.

3. Описание на научните и научно-приложни приноси

Дисертационният труд представлява ***сериозно научно изследване*** на актуален и значим проблем. Основните приноси могат да се разгледат и оценят в две групи – научни приноси и практико-приложни приноси. Приемам напълно формулираните от докторанта приноси.

4. Въздействие на дисертационния труд върху външната среда

По темата на дисертацията са направени осем публикации – една самостоятелна и седем в съавторство, в реномирани специализирани международни научни издания, което свидетелства, че редица от идеите и изводите формулирани в изследването са достъпни до професионална аудитория. Всички те отразяват конкретни аспекти на изследователската работа на докторанта и осигуряват необходимата публичност.

5. Оценка на автореферата

Представеният автореферат отразява коректно съдържанието на дисертационния труд. В него в синтезиран вид са изложени основни моменти от дисертацията: обща характеристика; съдържание и постройка на работата; научни приноси; публикации по въпросите на дисертационния труд.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки, препоръки и въпроси по изложението на идеите и постановките в дисертационния труд.

7. Заключение

Представеният дисертационен труд показва, че авторът притежава задълбочени знания в изследваната от него проблематика. Темата на дисертационния труд е актуална и значима в научен и практико-приложен аспект. Дисертацията е напълно завършено научно и практико-приложно изследване, което отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав, Правилника за неговото приложение, както и на вътрешната нормативна база на МВБУ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. В своето изследване докторантът показва, че притежава възможности за *провеждане на самостоятелно научно изследване и получаване на конкретни научни и научно-приложни резултати и приноси.*

Всичко това ми дава основание да дам **положителна оценка на дисертационния труд** и да предложа на уважаемите членове на научното жури да вземат решение за **присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Милица Небойша Миленкович по научна специалност „Бизнес администрация“ в професионално направление 3.7 „Администрация и управление“.**

София,
14 декември, 2023 г.

Подпис:

/проф. д-р Кристиан Хаджиев/